

Forord

Målgrupperne for denne bog er formidlere i kirkelige foreninger, sogne-, valg- og frimenigheder. Især syv grupper ønsker jeg at inspirere til formidling af den kristne tro:

1. Børneklub- og søndagsskoleledere.
2. Minikonfirmandundervisere.
3. Junior- og teenklubledere.
4. Konfirmandundervisere.
5. Ungdomsledere og -forkyndere.
6. Præster, prædikanter og forkyndere.
7. Voksenundervisere.

Det er også de grupper, jeg kender bedst, og som jeg selv har været en del af.

En praktisk grundbog

Bogen er ikke en opremsning af gode råd. Den søger at give en samlet forståelse for formidlingen. Desuden er flere ting fælles for målgrupperne. Alle har for eksempel brug for at vide noget om, hvad kristen formidling egentlig er. Alle har brug for at vide noget om betydningen af at bruge billeder og eksempler. Alle har brug for at lære noget om at disponere sit stof. Derfor er bogen et mix af kapitler med fælles stof og kapitler for specifikke målgrupper.

Bogen rummer en stor mængde praktiske eksempler og ideer til, hvordan det kan gøres, når man står over for modtagerne. Det er mit ønske, at ovennævnte syv målgrupper uden nævneværdige forudsætninger kan give sig i kast med bogen og få praktisk hjælp og inspiration til de mange hverdagsituationer, hvor man skal formidle den kristne tro til børn, unge, voksne eller ældre.

Formidling er her fire ting: undervisning, fortælling, tale og vejledning. Jeg kommer derfor ikke nævneværdig ind på de øvrige forhold, som også er vigtige i det kristne arbejde: Der skal arrangeres, planlægges, findes folk, laves programmer og PR og meget mere.

Bogen er heller ikke en prædikenlære. Dels behandler jeg mange andre formidlingsformer end prædikenen. Dels er min indfaldsvinkel ikke den teologiske – som tilfældet er i prædikenlæren – men den pædagogiske. Bogen sætter fokus på den pædagogiske side af formidlingen af det kristne budskab. Det kan jeg

selvfølgelig ikke gøre uden at komme ind på teologiske emner. Men det er min vurdering, at mange kristne formidlere har brug for en pædagogisk afklaring og inspiration.

Det pædagogiske håndværk

Jamen, skal det nu være et krav, at man skal have en pædagogisk uddannelse for at være søndagsskolelærer, konfirmandunderviser eller forkynder? Nej! For der er mange gode kristne formidlere uden formel pædagogisk skoling; men min vurdering er, at der også er en del, som kan lære meget mere. Der er mange børneklubledere, som kan blive bedre til at fortælle bibelhistorie. Der er mange konfirmandundervisere, som kan få øjnene op for den brede vifte af metoder, som findes. Der er mange prædikanter, som kan blive bedre til at disponere deres stof. Selv om man ikke er et pædagogisk naturtalent, kan meget læres.

Ikke fordi der er én korrekt måde at gøre det på. Ikke engang fordi det skal være korrekt for at være godt; for den, som følger en manual til punkt og prikke, giver ikke rum for det vigtigste, nemlig det personlige nærvær. Men fordi der er et pædagogisk håndværk i den kristne formidling, som vi har ansvar for at drive, så godt vi formår.

Gud skriver altid lige på vores skæve linjer, og selv pædagogisk makværk kan blive til velsignelse. Halleluja! Men det må aldrig blive en undskyldning for at sjuske med det pædagogiske håndværk.

Formidlingen af den kristne tro står og falder ikke med vores pædagogiske evner og lærdom. Den står – og falder ikke – med Guds Hellige Ånd. Han er formidlingens herre. Men hvis vi er dovne eller sjusker med det pædagogiske håndværk, kan vi hindre god formidling. Kunne de følgende sider rydde nogle af disse hindringer af vejen, er målet med bogen nået.

Læsevejledning

Bogen er bygget op i tre hoveddele: 1) Introduktion, 2) Inspiration og 3) Indsigt.

I første del (kapitel 1-3) introducerer jeg formidlingens univers – alment og kristeligt set. Vi må vide, hvad vi taler om, inden vi kan tale om det.

I anden del (kapitel 4-11) søger jeg at give inspiration til praksis. Jeg ser nærmere på de fire typer formidling: undervisning, fortælling, tale og vejledning. Og jeg søger at give ideer til kristendoms-undervisning, bibelfortælling, prædiken, andagt, kristen vejledning osv.

Med tredje del (kapitel 12-18) ønsker jeg at give indsigt i formidlingens natur og mekanismer. Jeg tager afsæt i en formidlingsmodel og ser på de enkelte

led i den kristne formidling: rammerne, formidleren, modtagerne, indholdet, formerne, sprog og fremtræden.

Hvis man vil gå lige til det mest praktiske i bogen, kan man springe bogens første del over og gå direkte til anden del. Bogens tredje del er lidt mere overordnet, men med en række praktiske eksempler undervejs. Den er for dem, der vil grave lidt dybere.

På de følgende sider vil noget naturligvis være mest relevant for børneklubledere, mens andet er mest relevant for prædikanter eller voksenundervisere osv. Spring derfor frimodigt afsnit over, som ikke lige er for dig. Udbyttet af bogen er ikke afhængigt af, at du får læst alle sider.

Bagest i bogen er der et stikordsregister, som gør det lettere for dig at bruge den som håndbog, hvis du for eksempel vil finde steder, hvor bestemte målgrupper eller metoder er omtalt.

God læse- og lærelyst!

*Hillerød i januar 2009
Carsten Hjorth Pedersen*

*Lyksalig den tunge i menneskemund
med liv og røst,
som slår sine rødder i hjertelig grund
til evig trøst,
som skinner af lyset i livets ord,
som gløder af ilden på nådens bord
og skænker de hjerter, som græde,
Guds fred og den himmelske glæde!*

N.F.S. Grundtvig

Indhold

1. del: Introduktion 15

1. Åndværk og håndværk 17

Landmanden og kornet 18

Åndværk – hvad er det? 18

Ånden gør underet 20

Håndværk – resten af denne bog 21

2. Praksis og samtale 23

Det gælder også vores formidling 24

Ingen af os står til fulde inde for det, vi siger
– og alligevel skal vi tale 25

Guds tale – vores lytten 26

Samtalen med andre mennesker 27

Et eksempel 29

3. Formidling 31

Kunstnerisk og liturgisk formidling 32

Pædagogisk formidling 32

Definitioner 33

Jesus som underviser, fortæller, taler og vejleder 37

Læring og formidling 37

Forskel på mennesker, tider og steder 38

Diakoni 39

Hvor finder formidlingen sted? 41

2. del: Inspiration 43

4. Undervisning 45

Passende udfordringer 46

Undervisningens tilrettelægning 47

Mange undervisningsmetoder 48

Undervisningsprincipper 49

Undervisningsformer 52

Indhold

1. del: Introduktion 15

1. Åndværk og håndværk 17

Landmanden og kornet 18

Åndværk – hvad er det? 18

Ånden gør underet 20

Håndværk – resten af denne bog 21

2. Praksis og samtale 23

Det gælder også vores formidling 24

Ingen af os står til fulde inde for det, vi siger
– og alligevel skal vi tale 25

Guds tale – vores lytten 26

Samtalen med andre mennesker 27

Et eksempel 29

3. Formidling 31

Kunstnerisk og liturgisk formidling 32

Pædagogisk formidling 32

Definitioner 33

Jesus som underviser, fortæller, taler og vejleder 37

Læring og formidling 37

Forskel på mennesker, tider og steder 38

Diakoni 39

Hvor finder formidlingen sted? 41

2. del: Inspiration 43

4. Undervisning 45

Passende udfordringer 46

Undervisningens tilrettelægning 47

Mange undervisningsmetoder 48

Undervisningsprincipper 49

Undervisningsformer 52

Kommunikationsmønstre	53
Organiseringsformer	55
Børn og voksne	55
5. Undervisning af børn og teenagere	57
10-11 årige børn	57
Billeder	58
Symboler	60
Dramatisering	62
Teenagere	63
Gruppearbejde	64
Projektarbejde	66
Case-metoden	67
Urolige børn	69
Hvad kan man gøre?	70
Nogle staldtips	72
6. Undervisning af voksne	74
Elementær undervisning af voksne	74
Spørgsmål-svar	75
Samtale	76
Diskussion	79
Videregående undervisning af voksne	80
Forelæsning	81
Audiovisuelle hjælpemidler	83
7. Fortælling	89
Hvorfor fortælling?	89
Hvem kan fortælle for hvem?	90
Hvad er en bibelfortælling?	91
Hvor fri skal fantasien være?	92
Hvordan fortælle bibelhistorie?	94
Hvordan forberede en fortælling?	97
Hvilke visuelle hjælpemidler kan benyttes?	102
Fortælling og forkyndelse	104
8. Ti bibelfortællinger for børn	106
Kain og Abel (1 Mos 4,1-16)	106
En kone til Isak (1 Mos 24)	107
Jakobs drøm i Betel (1 Mos 28,10-22)	107
Josef sælges som slave (1 Mos 37)	108
Gud kalder på Gideon (Dom 6)	109
Kongesønnens bryllup (Matt 22,1-14)	109

Gud giver os mad hver dag (Mark 6,30-44)	110
Kvinden med blødninger (Luk 8,40-56)	111
Hvem er Helligånden? (Joh 3,8; 16,5-15)	112
Peter møder Jesus efter påske (Joh 21,1-23)	113
Søg evangeliet!	113
9. Tale	115
Hvad er retorik?	115
Finde, ordne, formulere, indøve og fremføre	116
At finde stoffet	117
At ordne stoffet	118
At formulere talen	119
At indøve talen.	121
At fremføre talen	121
Logos, etos og patos	122
Billeder	124
Konkretisering og eksemplificering	126
10. Prædiken og andagt.	127
Tekstarbejdet	127
Tiltalen	129
Indledning og afslutning.	131
Syv måder at disponere på	133
Forberedelse, inddragelse, evaluering mv.	140
Særlig om andagter.	141
Tjek dine stærke og svage sider	143
11. Vejledning.	145
Hvad er vejledning?	145
Vejlederen.	147
Vejledning – om hvad?	150
Praktiske omstændigheder	151
Vejledningssamtalen.	152
3. del: Indsigt.	159
12. Formidlingsmodellen.	161
Formidling findes	161
Formidler, modtager, budskab og rammer	162
Formidler \leftrightarrow Budskab.	164
Formidler \leftrightarrow Modtager.	166
Modtager \leftrightarrow Budskab	170

13. Rammerne	172
Rummet	172
Tiden	173
Resurserne	174
Forventningerne	175
Atmosfæren	176
Helligånden kan gøre, hvad han vil; men det kan vi ikke	177
14. Formidleren	178
Forskellige typer	178
Alene om formidlingen eller teamwork?	180
Vær dig selv!	181
Den gode formidler	181
Forskellige måder at formidle på	185
15. Modtageren	188
Hvilken indflydelse skal modtagerne have?	188
Hvem er modtagerne?	189
Fra barn til voksen	193
Hvilke forskelle er der på børn og voksne?	194
Hvad betyder det for troen og formidlingen?	196
Tro, alder og modenhed	199
16. Indholdet	204
Forskellige typer stof	204
Elementær-stof	205
Fordybelses-stof	207
Centrum og periferi i Guds ord	208
Centrum og periferi i formidlingen	211
Forholdet mellem det talte og det hørte budskab	213
Formidling er mulig	214
17. Formerne	217
Formerne skal tjene indholdet	217
Ordløs formidling	218
Hvilke former?	219
Jesu formidlingsformer	221

18. Sprog og fremtræden	227
At være sig selv og indrette sig efter modtagerne	227
Vær så vidt muligt konkret!	229
Sprogligt ukrudt	231
Manuskriptet	234
Fremtræden	237
Stemmen, blikket, mimikken og kroppen	238
Åndværk, håndværk og bøn	241
Litteratur	243
Stikordsregister	246